

Munich Personal RePEc Archive

**General characteristics of the court
proceedings to establish labour length of
service and/or security length of service**

,

(New Bulgarian University - Sofia)

2012

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/120464/>
MPRA Paper No. 120464, posted 31 Mar 2024 05:14 UTC

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА СЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ТРУДОВ И/ИЛИ ОСИГУРИТЕЛЕН СТАЖ

доц. д-р Ивайло Стайков
Нов български университет

I. 1. Трудовият стаж е правно понятие и правен институт на трудовото право. В миналото той имаше голямо и разнопосочно правно-социално значение, което надхвърляше рамките на трудовото право. След създаването и нормативното уреждане на служебния стаж и на осигурителния стаж, като правни институти съответно на административното и на осигурителното право, правното значение на трудовия стаж силно намаля.

Осигурителният стаж е един от основните правни институти на действащото осигурително право. Той има многопосочно правно значение - като основание за възникване на осигурителни права и като критерий (мярка) за определяне на размера на осигурителните обезпечения и продължителността на тяхното предоставяне (1).

2. За да породят предвидените от правната норма и целени от правоприложителите правни последици, както всички юридически факти, така и трудовият и осигурителният стаж следва да бъдат установени по съответния правно регламентиран ред. Това обуславя и голямото правно значение на установяването на трудовия стаж и/или осигурителния стаж.

В позитивното българско трудово и осигурително право са уредени два възможни начина за установяването на трудовия стаж и на осигурителния стаж.

Първият начин е установяване с официални удостоверителни документи с произтичащите от това правни последици за тяхната материална доказателствена сила по смисъла на чл. 179, ал. 1 ГПК – те представляват писмено доказателство за изявленията, които се съдържат в тях. Този начин е основният и масово прилаганият на практика по отношение и на двата вида стаж.

Вторият начин за установяване на трудов стаж и/или осигурителен стаж е по съдебен ред, т.е. в рамките на нарочно съдебно производство. Той е допустим и приложим, когато липсват официални документи по чл. 12, ал. 1 от Наредбата за трудовата книжка и трудовия стаж от 1993 г. относно периоди от време, които се зачитат за трудов стаж и респ. официални документи по чл. 40, ал. 1 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж от 2000 г. за даден период от време, който осигуреното лице иска да му се признае за осигурителен стаж. Този начин е специален по отношение на основния предвид законовите предпоставки, при наличието на които той е допустим. Той е алтернатива на основния начин за установяване на трудов стаж и/или осигурителен стаж. Специалният му характер следва и от обстоятелството, че този начин за установяване специално на осигурителния стаж е приложим за сравнително ограничен кръг осигурени лица, в

сравнение с основния начин, който се прилага за всички категории осигурени лица (вж. чл. 1, ал. 2 и чл. 2, ал. 2 ЗУТОССР).

Действащата позитивно-правна уредба на установяването на трудов стаж и/или осигурителен стаж по съдебен ред се съдържа в Закона за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред (ЗУТОССР) – обн. ДВ, бр. 26 от 29 март 2011 г.(2) Този закон отмени действащия половин век Указ за установяване на трудов стаж по съдебен ред от 1961 г. (вж. § 1 ПЗР на ЗУТОССР). В исторически план приетият през 2011 г. ЗУТОССР е шестият по ред и четвъртият законов нормативен акт, който урежда тази специална правна материя.

3. Настоящият научен анализ е посветен на общата характеристика на съдебното исково производство за установяване на трудов и/или осигурителен стаж. Аспектите на историческото развитие на правната регламентация относно установяването на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред, общата характеристика, материалния и персоналният обхват на правната уредба на новия закон, както и предмета и особеностите на исковете за установяване на трудов стаж и на осигурителен стаж са изследвани от автора в други негови публикации (3). Самото развитие на съдебното исково производство за установяване на трудов и осигурителен стаж със специфичните за него процесуалноправни правила ще бъде предмет на отделно научно изследване.

II.1. Съдебното производство за установяване на трудов и/или осигурителен стаж е особено исково производство. Особеностите на този исков процес се дължат на неговия особен предмет - установяване на един юридически факт от категорията на юридическите състояния, и на произтичащите от този предмет задачи: определен времеви период да бъде зачетен като трудов стаж и/или осигурителен стаж, а това означава и придобиване респ. упражняване на трудови и/или осигурителни права от ищеца. Особеният предмет на иска дава отражение и върху цялостното развитие на съдебното производство. Законът предвижда специални правила относно местната подсъдност, надлежните страни (процесуалната легитимация); реквизитите и приложенията към исквата молба; предмета на доказване и допустимите доказателствени средства; държавните такси и разноските в процеса, които се различават от процесуалните правила в общия исков граждански процес. Тези процесуалноправни норми са специални спрямо общите процесуалноправни норми на общия исков процес (Част втора, чл. 103-309 ГПК). Те са приложими по класическото правило *Lex posterior specialis non derogat legi priori generali* (новият специален закон не отменя заварения по-стар общ закон) за действието на правните норми във времето. Новият специален ЗУТОССР се отнася само до специфичните въпроси на съдебното исково производство, които не засягат общите уредби, които съдържа завареният по-стар общ ГПК. За неуредените в специалния ЗУТОССР въпроси относно съдебния исков процес се прилагат разпоредбите на ГПК като общ процесуален закон (пряко препращащата разпоредба на чл. 10 ЗУТОССР).

2. Исковото съдебно производство за установяване на трудов и/или осигурителен стаж следва да се разграничи от удостоверителното охранително производство за установяване на факти по Глава петдесета (чл. 542-548) на ГПК.

Производството за установяване на факти има за цел да се замести със съдебно установяване несъставения или унищожения (изгубен) официален документ, предвиден от закона за удостоверяване на такива факти, чието правно значение е многообразно и трайно, така че нуждата от тяхното доказване е разнообразна и многократна (4). В закона са посочени предпоставките и приложното поле на това охранително производство.

Производството за установяване на факти е недопустимо, ако законът е предвидил друг ред и по-специално исков ред за установяване на съответния факт. Тези два процесуални способа са алтернативни (или единия, или другия), като удостоверителното охранително производство за установяване на факти има субсидиарен характер спрямо исковото съдебно производство чрез предявяване на установителен иск за факт с правно значение (5).

В чл. 3 ЗУТОССР изрично е регламентиран установителният иск за установяване на трудов и/или осигурителен стаж. Следователно исковото съдебно производство за установяване на трудов и/или осигурителен стаж изключва приложимостта на удостоверителното охранително производство за установяване на факти по чл. 542 и сл. ГПК. Заинтересованото лице не разполага по свой избор с два способа за установяването на трудов и/или осигурителен стаж като юридически факт: способа на установителния иск по чл. 124, ал. 1 ГПК и способа на производството за установяване на факти по чл. 542 ГПК, а само с единия от тях.

Принципно положение е, че искивият ред за правна защита като особен спрямо общодостъпното охранително производство трябва да бъде предпочетен. Той дава по-големи гаранции за правилно установяване на факта с правно значение и поражда сила на пресъдено нещо.

Съдебното решение на съда при установителен иск за установяване на трудов и/или осигурителен стаж се явява предпоставка за упражняване на субективните права, произтичащи от установения с него трудов стаж и/или осигурителен стаж за определен времеви период, които имат значение за трудовото му правоотношение и/или ще бъдат предмет на производството за отпускане на осигурително обезпечение (обезщетение по краткосрочното обществено осигуряване или пенсия по дългосрочното обществено осигуряване). Това показва, че съдебното производство по установяване на трудов и/или осигурителен стаж е спорно и следва да бъде предмет на спорното правораздаване по чл. 3 и сл. ЗУТОССР във връзка с чл. 124, ал. 1 ГПК. Редът, установен в чл. 542 и сл. ГПК, е неприложим за случая не само поради това, че законът изрично предвижда водене на установителен иск, но и затова, защото с молбата по чл. 542 ГПК се цели по реда на охранителното производство да се установят такива факти с правно значение, установяването на които обикновено не е от значение само за един определен спор. Такива са случаите на установяване на завършено образование, акт за гражданско състояние и др. А искът за установяване на трудов и/или осигурителен стаж не е от

тази категория. Той, както се изтъкна, е от значение за упражняване на трудови права (настоящи или бъдещи) или на бъдещо производство по отпускане на осигурителни обезпечения и затова спада към спорното, а не към охранителното правораздаване (6).

Това положение е споделяно и отстоявано неотклонно и от съдебната практика при действието на отменените вече предходни нормативни актове (укази и свързаните с тях подзаконовни актове) във връзка с установяването на трудов стаж и/или осигурителен стаж по съдебен ред. В голямата си част тя не е загубила актуалност и важимост поради това, че основните правни разрешения са устойчиви и се запазват при всяка новелизация на правната уредба. Преобладаващата част от правните доводи и съждения в мотивите на съдебните решения, постановени въз основа на отменената правна уредба могат да служат като сигурен ориентир при тълкуването и прилагането и на новата правна уредба, както и да бъдат в полза при обосноваване на допустимостта на касационното обжалване (чл. 280, ал. 1 ГПК) на въззивни съдебни решения, постановени по реда на ЗУТОССР. Затова в следващите редове тя се посочва и анализира.

"Становището на ищеца, че искът бил предявен не на основание на Указа за установяване на трудов стаж по съдебен ред (отм.), респ. по чл. 97, ал. 3 ГПК (отм.), а на основание на чл. 436 ГПК (отм.) за възстановяване на загубения от ищеца документ за трудов стаж, е неоснователно. Преди всичко ползването на производството по този текст е недопустимо за установяване полагането на определен трудов стаж, тъй като е предвидена друга възможност за установяване на такива факти по исков ред. Ищецът не разполага по свой избор и с двата пътя за установяване на съответния факт с правно значение: този по чл. 97, ал. 3 ГПК (отм.) във връзка с чл. 1 УУТССР (отм.) и този по чл. 436 ГПК (отм.). Допустимостта по принцип на исковия ред за установяване на трудов стаж изключва възможността за образуване на производство за установяване на същия факт по чл. 436 ГПК (отм.)" - Решение № 841 от 2.09.1974 г. по гр. д. № 55 от 1974 г., ВС-III г. о.

3. Законът за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред урежда два отделни и самостоятелни установителни иска – иск за установяване на трудов стаж и иск за установяване на осигурителен стаж (7). Аргумент за това са разпоредбите на чл. 3, ал. 2 и 3 от закона, които уреждат надлежните страни (процесуалната легитимация) при двата иска и където има разлика между тях в това отношение. Подобно различие има и във връзка с отговорността за разноси по чл. 9, ал. 2 и 3 от закона. Правно-логическият аргумент за различния предмет на двата иска е съдържателната разлика между трудов стаж и осигурителен стаж като юридически факти, чието установяване е предмет на всеки един от исковете (8).

От теоретична и практическа гледна точка се поставя въпросът за възможността тези два близки в предметно отношение, но все пак различни установителни искове – за трудов стаж и за осигурителен стаж да бъдат предявени заедно за общо разглеждане в едно съдебно производство.

Обективното съединяване на искове е свързване на няколко иска с различен предмет между същите страни за общо разглеждане и решаване в рамките на общо

производство. В случая то може да стане чрез предявяване на двата иска (за трудов стаж и за осигурителен стаж) от ищеца с обща искова молба или чрез разширяване на първоначално предявения иск посредством изменение на иска (чл. 214, ал. 1 ГПК). Най-често на практика ще има първоначално обективно съединяване на искове по почин на ищеца с обща искова молба. Обективното съединяване на двата предявени иска е кумулативно, т.е. от съда се иска да разгледа всеки един от двата съединени иска и да се произнесе по всеки със съдебно решение.

Няма принципна законова пречка за обективното съединяване на двата установителни иска – за трудов стаж и за осигурителен стаж. Налице са общите условия за допустимост на такова съединяване – и двата иска са подведомствени на съдилищата, подсъдни са като първа инстанция на един и същ съд (районен съд), подлежат на разглеждане по един и същ съдопроизводствен ред (общия исков граждански процес) – законовите предпоставки по чл. 210, ал. 1 ГПК. Но практически това е възможно само ако ищец е работник или служител, тъй като само тези лица могат да "групат" трудов стаж и съответно да искат неговото установяване, вкл. и по съдебен ред. Това значи предмет на иска за установяване на трудов стаж да бъде установяване на трудов стаж, придобит след 31 декември 1999 г., който да се съедини за общо разглеждане с иска за установяване на осигурителен стаж по КСО. С общата искова молба се иска установяване и признаване на определен времеви период след 31 декември 1999 г. както за трудов стаж, така и за осигурителен стаж. Друг е въпросът, че практически и да не се предяви искът за установяване на осигурителен стаж заедно с иска за установяване на трудов стаж, това няма да има неблагоприятни правни последици за ищеца. Това е така, защото осигурителният стаж на работниците и служителите в общата хипотеза е и техният осигурителен стаж (вж. чл. 9, ал. 1, т. 1 и т. 5 КСО) и затова при уважаване на иска за установяване на трудов стаж съответният времеви период впоследствие ще бъде квалифициран от осигурителния орган и като осигурителен стаж.

Но когато е предявен само иск за установяване на трудов стаж, не може да се приеме, че в искането на ищеца имплицитно се съдържа и второ искане, установеният времеви период да се зачете (признае) и за осигурителен стаж. Това следва от основния принцип на гражданския процес – диспозитивното начало – предметът на делото и обемът на дължимата защита и съдействие се определят от страните (чл. 6, ал. 2 ГПК), в случая от ищеца чрез петитума на исковата молба. Ако съдът в диспозитива на положителното съдебно решение постанови и признаване на съответния период и за осигурителен стаж, ще е налице *plus petitum* (пресъждане на повече от исканото). Съдът ще се произнесъл по непредявен иск и поради това постановеното съдебно решение в тази му част ще е недопустимо поради съществено нарушение на съдопроизводствените правила. При евентуално въззивно обжалване (правен интерес от такова имат ответниците по иска - работодателят и ТП на НОИ) първоинстанционното съдебно решение следва да бъде обезсилено от по-горестоящата въззивна съдебна инстанция в частта относно признаването на съответния времеви период и за осигурителен стаж (чл. 270, ал. 3, изр. първо и трето ГПК).

Задължителното конституиране като ответник на осигурителния орган в лицето на съответното ТП на НОИ при предявен иск за установяване на трудов стаж (чл. 3, ал. 2 ЗУТОССР) не може да служи за аргумент в полза на становището, че при предявен само иск за установяване на трудов стаж в искането на ищеца имплицитно се съдържа и второ искане, установеният времеви период да се зачете (признае) и за осигурителен стаж. Това законово разрешение е по-скоро аргумент за допустимостта на обективното съединяване на иска за установяване на трудов стаж с иск за установяване на осигурителен стаж. Друг е въпросът дали не е удачно чрез съответна законодателна промяна в закона да се уреди задължението на съда при предявен иск за установяване на трудов стаж той да се произнася служебно и за признаването на съответния времеви период и за осигурителен стаж.

Осигурителният орган задължително участва в процеса като ответник, така че неговите субективни права и законни интереси са защитени. Това предложение *de lege ferenda* отговаря на посоченото съотношение между трудовия и осигурителния стаж на работниците и служителите. Едва при неговото възприемане от законодателя ще може да се приеме, че при предявен от работник или служител иск за установяване на трудов стаж имплицитно в него се съдържа и второ искане - за признаване на претендирания времеви период и за осигурителен стаж.

В хипотезата на предявен установителен иск за установяване на трудов стаж и трудов стаж при пенсиониране, положен да 31 декември 1999 г., нямаме предявяване на два иска, защото до тази дата законодателството не прави разграничение между трудов и осигурителен стаж, а урежда различни видове трудов стаж, като всеки един от тях има съответни, уредени от закона, правни последици и правно значение.

Логически е немислима хипотезата искът за установяване на трудов и/или осигурителен стаж да бъде предявен като насрещен иск и да се стигне до последващо обективно съединяване на искове по почин на ответника. Практически е невъзможна хипотеза, при която ответник по гражданско дело да е бивш работник или служител или осигурено лице (пенсионер), така че установителният иск за трудов и/или осигурителен стаж да има връзка с първоначалния иск или да може да стане прихващане с него (чл. 211, ал. 1 ГПК). Този правен извод следва изначално и от характера на иска за установяване на трудов и/или осигурителен стаж като установителен иск за факт с правно значение.

Също така предвид характера на този иск като положителен установителен иск за факт, а не за "установяване на съществуването или несъществуването на едно оспорено правоотношение", искът за установяване на трудов и/или осигурителен стаж не може да се предяви във висящ граждански процес като инцидентен установителен иск (чл. 212 ГПК) и така да се стигне до последващо, кумулативно обективно съединяване на искове.

4. Във връзка с предмета на делото при предявен установителен иск за трудов и/или осигурителен стаж се наблюдава още една особеност. С една обща искова молба може да се иска установяването на трудов и/или осигурителен стаж за различни периоди от време (вж. чл. 6, ал. 3 и 4 във връзка с чл. 4, ал. 1, т. 5 и 6

ЗУТОССР). Необходимо е да се направи разграничение в зависимост от това какъв иск е предявен.

Когато е предявен иск за установяване на трудов стаж за различни периоди от време, но трудът е полаган при един и същ работодател, няма обективно кумулативно съединяване на иски, а особеност във връзка с предмета на доказване и специални процесуални правила относно допустимостта на свидетелски показания като доказателствено средство. При хипотезата на предявен иск за установяване на трудов стаж за различни периоди от време, като трудът е полаган при различни работодатели, тези работодатели следва да бъдат конституирани в процеса като съответници (арг. чл. 4, ал. 1, т. 5 ЗУТОССР). Налице е субективно първоначално съединяване на иски за общо разглеждане, като работодателите ще имат процесуалното качество на съответници - обикновени другари. Между конституираните работодатели и ТП на НОИ ще има задължително необходимо другарство (9).

При предявен иск за установяване на осигурителен стаж за различни времеви периоди има само особеност във връзка с предмета на доказване и специални процесуални правила относно допустимостта на свидетелски показания като доказателствено средство. Ответник по този иск е само съответното ТП на НОИ. В случая не се конституират и призовават осигурителите, при които ищецът е упражнявал трудова дейност, а само те се посочват, заедно с адресите им, в исковата молба (чл. 4, ал. 1, т. 5 ЗУТОССР).

При едновременно предявяване с обща искова молба на иск за установяване на трудов стаж и на иск за установяване на осигурителен стаж през различни периоди от време ще е налице кумуляция между посочените хипотези и ще се стигне до едновременно кумулативно обективно и субективно първоначално съединяване на иски. Това ще бъде изключително рядка практическа хипотеза, при която съвместното разглеждане на исковите ще бъде значително затруднено, особено в процеса на доказването. Възможно е на основание чл. 210, ал. 2, предл. второ ГПК по преценка на съда той да постанови исковите да бъдат разделени в отделни съдебни производства.

5. В чл. 310, ал. 1, т. 1 ГПК е предвидено някои иски по трудови спорове да се разглеждат по реда на бързото производство като особено исково производство (10). Сред тези иски не е искът за установяване на трудов и/или осигурителен стаж. В ЗУТОССР също не е предвидено искът да се разглежда по реда на бързото производство и затова е неприложима и разпоредбата на чл. 310, ал. 1, т. 6 ГПК. Следователно искът за установяване на трудов и/или осигурителен стаж се разглежда по процесуалните правила на общия исков граждански процес.

Ако ищецът с исковата молба е предявил някой от исковите по чл. 310, ал. 1, т. 1 ГПК, заедно с иск за установяване на трудов и/или осигурителен стаж, обективно съединените иски ще бъдат разгледани по реда на общия исков процес, а не по специалните процесуални правила на бързото исково производство (чл. 310, ал. 2 и 3 ГПК). Тази хипотеза е практически малко възможна, но теоретически е мислима и затова се отбелязва.

Не е възможно да се даде еднозначен отговор за правилността на законодателното решение този иск да не се разглежда по правилата на бързото производство. Като се има предвид, че в преобладаващия брой случаи ще бъде предявяван иск за установяване на осигурителен стаж, то най-малкото това не е трудов спор, а осигурителноправен спор. Очевидно не е реалистично искът за установяване на трудов стаж да се разглежда по реда на бързото производство (защото е трудов спор (11)), а искът за установяване на осигурителен стаж по реда на общия исков процес. Все пак, предвид защитаваните субективни права, може да се обосноват аргументи в подкрепа на предложение *de lege ferenda* исковите по ЗУТОССР да бъдат включени сред исковите, които се разглеждат по реда на бързото исково производство.

бележки под линия

---

1 Въпросите на трудовия и осигурителния стаж като правни понятия и институти на трудовото и осигурителното право са били постоянен предмет на научно изследване. За правната уредба, същността и значението на трудовия и осигурителния стаж в исторически план и към днешна дата вж. Радоилски, Л. Трудово право на Народна република България. С.: Наука и изкуство, 1957, с. 661-667; Павлов, Л., Ф. Бозев. Трудов стаж и неговото установяване. С.: Профиздат, 1958; Бояджиев, Б. Установяване на трудовия стаж по съдебен ред. С.: Профиздат, 1962; Михайлов, Б. Същност, класификация и функции на трудовия стаж на работниците и служителите в НРБ. – Правна мисъл, 1966, № 1, с. 38-52; от него: Проблеми на изслуженото време на работниците и служителите. С.: Наука и изкуство, 1975; Трудовият стаж по Кодекса на труда. – В: Кодексът на труда в действие. С.: Профиздат, 1987, с. 176-179; Павлов, Л. Трудовият стаж и правата, свързани с него. С.: Профиздат, 1984; Червенелекова, Ст. Трудов стаж и удостоверяването му. С.: Дикта-Интелект, 1995; Кисьов, М. Наръчник по пенсионно осигуряване. 2-ро прераб. и доп. изд. С.: Първа данъчна къща, 1996, с. 81-98; Василев, Ат. Трудово право. Бургас: Бургаски свободен университет, 1997, с. 535-537; Йосифов, Н. Осигурително право. С.: Албатрос, 1997, с. 60-71; Мръчков, В. Трудово право. 7-мо прераб. и доп. изд. С.: Сиби, 2010, с. 681-689; от него: Осигурително право. 5-то прераб. и доп. изд. С.: Сиби, 2010, с. 148-161; Средкова, Кр. – В: Мръчков, В., Кр. Средкова, Ат. Василев. Коментар на Кодекса на труда. 10-то прераб. изд. С.: Сиби, 2009, с. 1045-1065; от нея: Осигурително право. 3-то прераб. и доп. изд. С.: Сиби, 2008, с. 223-230; Трудово право. Специална част. Дял I. Индивидуално трудово право. Лекции. С.: УИ "Св. Кл. Охридски", 2011, с. 512-519; Попова, Цв. Развитие на понятието трудов стаж в българското законодателство. – В: Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право. Том IV. С.: УИ "Св. Кл. Охридски", 2010, с. 146-159.

2 Коментар на закона вж. у Мръчков, В. Законът за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред. Коментар. – Труд и право. Библиотека „Нови нормативни решения“, бр. 2, април 2011, с. 2-16; Малакова, Сн. Ред и условия за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред. – Информационен бюлетин по труда, 2011, кн. 4, с. 55-64.

3 Стайков, Ив. Историческо развитие на правната уредба на установяването на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред. – В: Научни трудове, том 50, серия 7 – правни науки. Сборник с научни доклади от научна конференция РУ & СУ '11, гр. Русе, изд. на РУ "Ангел Кънчев", Русе, 2011, с. 29-33; от него: Правна характеристика и предмет на правна уредба на Закона за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред. – В: Юбилеен сборник на департамент „Право“ посветен на 20 години от създаването на Нов български университет, изд. на НБУ и Феней, С., 2011, с. 211-227; Предмет и характер на исковете за установяване на трудов и/или осигурителен стаж. – В: Сборник трудове от Юбилейната научна конференция по повод 10 години от създаването на НБУ „Васил Левски“, 14-15 юни 2012 г. Том 5 – Научно направление „Социални, стопански и правни науки“. Велико Търново: Издателски комплекс на НБУ „Васил Левски“, 2012, с. 172-181.

4 Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право. 5-то доп. и прераб. изд., С.: УИ "Св. Кл. Охридски", 1994, с. 773.

5 Този субсидиарен характер на удостоверителното охранително производство за установяване на факти се подчертава и от самия закон, като в чл. 547 ГПК е предвидено това производство да се прилага и за поправяне на грешки в документите по чл. 542 ГПК, когато закон не предвижда друг ред за поправянето им. Така и Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, с. 775.

6 Разсъжденията повтарят в смислово отношение съжденията на Върховния съд, отразени в ТР № 72 от 25.06.1960 г. на ОСГК на ВС по повод съотношението между иска за установяване на трудова злополука по чл. 159, ал. 3 КТ от 1951 г. (отм.) във връзка с чл. 97, ал. 3 ГПК (отм.) и охранителното производство за установяване на факти по чл. 436 ГПК (отм.). В действащото осигурително законодателство такъв установителен иск за трудова злополука не е регламентиран, но мотивите на тълкувателното решение, макар и постановени във връзка с отменена правна уредба, имат важимост за съотношението между установителния иск по чл. 124, ал. 1 ГПК и удостоверителното охранително производство за установяване на факти по чл. 542 и сл. ГПК.

7 Обстойна аргументация на това мое становище съм изложил в Стайков, Ив. Предмет и характер на исковете за установяване на трудов и/или осигурителен стаж. – В: Сборник трудове от Юбилейната научна конференция по повод 10 години от създаването на НБУ „Васил Левски“, 14-15 юни 2012 г. Том 5 – Научно направление „Социални, стопански и правни науки“. Велико Търново: Издателски комплекс на НБУ „Васил Левски“, 2012, с. 172-181.

8 В случаите, когато използвам единствено число – „иск за установяване на трудов и/или осигурителен стаж“, това е направено преди всичко във връзка с отменената правна уредба, както и когато е налице еднаквост от съдържателна

гледна точка или относно процесуалните разрешения и за двата установителни иска, и не на последно място и за словесна краткост на изказа.

9 Тезата, че работодателят и съответното ТП на НОИ са задължителни и необходими другари при иска за установяване на трудов стаж, ще бъде подробно обоснована в отделно научно изследване във връзка с процесуалната легитимация (надлежните страни) в това исково съдебно производство. Тя се извежда от разпоредбата на в чл. 3, ал. 2 ЗУТОССР, където се урежда задължително необходимо другарство на страната на ответника (пасивно другарство). Субективното съединяване на исовете не зависи от усмотрението на ищеца, а е предписано императивно от закона. Това е хипотеза, при която по разпореждане на закона решението на съда трябва да бъде еднакво спрямо всички другари (необходимо другарство) по смисъла на чл. 216, ал. 2, изр. първо ГПК. Предявяването на иска и срещу двамата ответници е условие за допустимост на иска и процеса, защото законът урежда пасивната процесуалната легитимация на работодателя и на ТП на НОИ като съвместна.

10 Това са исовете по чл. 344, ал. 1 КТ – за признаване на уволнението за незаконно и неговата отмяна; за възстановяване на предишната работа преди уволнението; за обезщетение за времето, през което работникът е останал без работа поради уволнението; за поправка на основанието за уволнение, вписано в трудовата книжка или в други документи, както и искът за неплатено трудово възнаграждение (чл. 357, ал. 1 във вр. с чл. 128, т. 2 КТ).

11 Кодексът на труда в чл. 357, ал. 1, *in fine* недвусмислено определя спора за установяване на трудов стаж като трудов спор. Правният спор, който се има предвид в разпоредбата на КТ, е същият по предмет като този по чл. 1, ал. 1, т. 1 и т. 3, предл. първо ЗУТОССР и се разглежда по реда на ЗУТОССР. Следователно правно-отрасловата принадлежност на този вид правен спор е дефинирана по нормативен път.